Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan
maatalousjaoston asiantuntijakuuleminen 18.10.2023

Talousjohtaja Matti Hyytinen
Maatalousneuvos Esa Hiiva
Maa- ja metsätalousministeriö

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Teema: Luvun 30.01. tarkempi esittely

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat kasvavat 4,1 milj. eurolla 144,6 milj. euroon edellisen vuoden talousarvioon verrattuna, mikä johtuu suurimmaksi osaksi palkkauksen tarkistuksista sekä REPowerEU-ohjelman T&K-rahoituksesta.

		Varsinainen TA23 1000 euroa	TAE24 1 000 euroa	Muutos 2023/2024 1 000 euroa	Muutos %
01.	**Hallinto ja tutkimus yhteensä**	**140 530**	**144 673**	**4 143**	**3**
01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 744	24 862	1 118	5
05.	Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 752	82 777	3 025	4
22.	Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 943	1 943	—	0
29.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	30 652	30 652	—	0
66.	Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)	4 439	4 439	—	0

30.01.01 Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot

Maa- ja metsätalousministeriö on uudistuvan ja kestävän ruoka- ja luonnonvaratalouden mahdollistaja sekä luotettavien tietovarantojen tuottaja. Vastuullinen bio- ja kiertotalous on maamme kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin perusta. Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa maa- ja metsätalousministeriön vastuulle on annettu 111 päävastuuta ja 139 osavastuuta. Suurin osa vastuista on kirjattu ”Suomi elää maaseudusta ja metsistä” ja ”Puhtaan energian Suomi” -osioihin. Maa- ja metsätalousministeriö muistuttaa, että kehyssäännön mukaisesti ao. tavoitteiden toteuttamiseen ei pääosin ole varattu erillisrahoitusta.

30.01.05 Luonnonvarakeskuksen toimintamenot

Luonnonvarakeskus (Luke) tuottaa soveltavaa tutkimusta, kehittämistä ja innovaatioita, jotka luovat edellytyksiä maatalouteen, maaseutuun ja uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvalle hyvinvoinnille ja kasvulle. Tämä tukee erityisesti hallitusohjelman kasvun kaavaan ja puhtaan energian Suomeen liittyvien tavoitteiden saavuttamista. Luke on kaikista Suomen tutkimusorganisaatioista VTT:n jälkeen toisella sijalla EU:n tutkimusrahoituksen hankinnassa ja laitoksen tavoitteena on kaksinkertaistaa nykyinen EU-rahoituksen määrä. Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että julkisten TKI-panostusten lisäys toteutetaan niin, että Luken ja muiden valtion tutkimuslaitosten merkittävä rooli tutkimus- ja innovaatiojärjestelmässä tulee otetuksi huomioon. Tämä koskee erityisesti EU-vastinrahoituksen ja tohtorikoulutuksen rahoituksen lisäyksiä.

30.01.22 Tutkimus ja kehittäminen

Maa- ja metsätalousministeriön tutkimus- ja kehittämismomentin rahoituksella toteutettavat hankkeet tuottavat ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinojen kilpailukyvyn kehittämiseksi, maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi sekä uusiutuvien luonnonvarojen kestävän käytön turvaamiseksi. Rahoituksella on osallistuttu myös strategisesti tärkeisiin ja ministeriön toimialan kannalta oleellisiin EU-rahoittajayhteistyön aloitteisiin (esim. EraNET -ohjelmat ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelman kumppanuudet). Lähivuosina EU-rahoituslähteet tarjoavat uusia monipuolisia mahdollisuuksia EU-tason rahoittajayhteistyölle maa- ja metsätalousministeriön vastuulle kuuluvissa teemoissa, mutta momentin 30.01.22 nykyisen määrärahan puitteissa näihin mahdollisuuksiin ei pystytä reagoimaan. Maa- ja metsätalousministeriö myös huomauttaa, että valtioneuvoston yhteisiin tutkimus- ja selvitystarpeisiin ei ole enää käytettävissä valtioneuvoston kanslian koordinoimaa VNTEAS-rahoitusta, mikä kaventaa päätöksenteon ja politiikan valmisteluun liittyvän tiedonhankinnan mahdollisuuksia. Momentin 30.01.22 nykyisellä määrärahalla ei pystytä kompensoimaan VNTEAS-rahoituksen jättämää aukkoa valmistelun tietotarpeiden täyttämisessä.

30.01.66 Kansainvälinen toiminta

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien sekä kulutusmenoluonteisten jäsenmaksujen että rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään 1,6 milj. euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen ja enintään 0,25 milj. euroa muihin harkinnanvaraisiin maksuihin ja valtionavustuksiin.

Teema: Luvun 30.10. tarkempi esittely, erityisesti mom. 30.10.54 Hevostalouden edistäminen, 30.10.50 Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen, nuorten viljelijöiden tukeminen sekä lakisääteisiä menoja sisältävät momentit.

Luvun 30.10. (maaseudun kehittäminen) momenteille ehdotetaan yhteensä 484,771 milj. euroa, mikä on noin 40 milj. euroa vuoden 2023 varsinaista talousarviota enemmän.

	Varsinainen TA23 1000 euroa	TAE24 1 000 euroa	Muutos 2023/2024 1 000 euroa	Muutos %
10. Maaseudun kehittäminen yhteensä	**444 722**	**484 771**	**40 049**	**9**
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	139 500	114 900	-24 600	-18
41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	15 000	40 000	25 000	167
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	21 800	15 100	-6 700	-31
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	74 000	74 000	—	0
50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)	5 616	4 356	-1 260	-22
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 143	2 569	426	20
54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	39 192	39 192	—	0
55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	4 155	3 305	-850	-20
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 300	3 000	-1 300	-30
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	139 016	188 349	49 333	3

Vuonna 2024 pääosa lukujen 30.10 sekä 30.20 (maa- ja elintarviketalous) määrärahoista liittyy vuonna 2023 käynnistyneen Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 ja sitä täydentävien toimenpiteiden rahoitukseen Manner-Suomessa. Määrärahat on budjetoitu CAP-suunnitelman rahoitussuunnitelman ja toimenpiteiden arvioidun etenemisen mukaisesti.

CAP-suunnitelman päätavoitteita ovat aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus sekä uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen.

Tukikokonaisuuden määrärahat on budjetoitu momenteille:

30.10.40 Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset
30.10.41 Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki
30.10.43 Eläinten hyvinvointikorvaukset
30.10.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen
30.20.40 Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki
30.20.41 EU-tulotuki ja EU-markkinatuki
30.20.43 Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit
30.20.44 Luonnonhaittakorvaukset

30.10.40 maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset

CAP-suunnitelman mukaisten osarahoitettujen avustusten lisäksi maaseuturahaston elpymisvälineen (EU 100 %) mukaisia investointiavustuksia sekä kokonaan kansallisesti rahoitettavia investointiavustuksia biokaasu- lannankäsittely- ja ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointeihin. Momentille sisältyvää valtuutta tarkastellaan muistiossa myöhemmin.

30.10.41 Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuen

Momentin määrärahaa saa käyttää momentin päätösosassa mainitun lainsäädännön mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen. Vuoden 2024 talousarvioesityksessä maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuen (mom. 30.10.41) määrärahaksi ehdotetaan 40,0 milj. euroa, missä on korkotason noususta johtuvaa lisäystä 25,0 milj. euroa vuoteen 2023 verrattuna. Momentille sisältyvää valtuutta tarkastellaan muistiossa myöhemmin.

30.10.42 Luopumistuet ja –eläkkeet

Momentin päätösosassa mainitun lainsäädännön nojalla luopumistukia ja –eläkkeitä arvioidaan maksettavan vuonna 2024 yhteensä 17,6 milj. euroa, josta luopumiseläkkeiden osuus on 13,4 milj. euroa ja maatalousyrittäjien luopumistukien 4,7 milj. euroa. Vuoden 2024 määrärahassa on laskua 6,7 milj. euroa vuodesta 2023 voimassa olevien luopumistukien ja –eläkkeiden vähenemistä johtuen.

30.10.43 Eläinten hyvinvointikorvaukset

CAP-suunnitelman mukaisiin eläinten hyvinvointikorvauksiin ehdotetaan 74,0 milj. euron määrärahaa. Eläinten hyvinvointikorvausten tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin kohentuminen edistämällä mm. tuotantoeläinten lajinmukaisempaa hoitoa ja lisäämällä viljelijöiden tietoisuutta eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.

30.10.50 Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin

Momentista ja sen käytöstä on laadittu erillinen muistio.

30.10.51 Porotalouden edistäminen

Momentilta 30.10.51 maksetaan Paliskuntain yhdistykselle valtionavustusta porotalouden edistämiseen tähtäävään neuvonta- ja kehittämistyön. Momentin määrärahasta rahoitetaan myös valtionavustukset valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon sekä aitatyön kannalta välttämättömien työmaa-asuntojen uusimiseen ja ylläpitoon.

Momentille ehdotetaan vuodelle 2024 lisäystä 0,426 milj. euroa sisältäen valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon lisäystä yhteensä 0,726 milj. euroa sekä kertaluonteisen 0,3 milj. euron lisäyksen poiston.

30.10.54 Valtionavustukset hevostalouden edistämiseen

Momentista ja sen käytöstä on laadittu erillinen muistio.

30.10.55 Valtionavustus 4H-toimintaan

Momentin määräraha pienenee 0,85 milj. eurolla, missä 0,35 milj. euroa on kertaluonteisen lisäyksen poistoa ja 0,5 milj. euroa momentin kehyksen määrärahatason alenemaa.

30.10.63 Maaseudun kehittäminen

Kansallisesti rahoitetun maaseudun kehittämisen määrärahat on budjetoitu momentille 30.10.63. Momentilta rahoitetaan valtakunnallisia maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeita, maaseutupolitiikan neuvoston toimintaa, kylätoiminnan valtakunnallista kehittämistä, saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaa sekä ns. kyläkauppatukea. Momentin määräraha alenee 1,3 milj. eurolla kyläkauppatuen ja kylätoiminnan valtionavustuksen kertaluonteisten lisäysten päättymisestä johtuen.

30.10.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen

Momentin varoja käytettään CAP-suunnitelman mukaisesti maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yhteistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutettavaan paikalliseen kehittämiseen. Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnallisina ja kansainvälisinä hankkeina. CAP-suunnitelman toimeenpanoon tarkoitettu teknisen avun määräraha sisältyy momentin määrärahaan. Momentille sisältyvää valtuutta tarkastellaan muistiossa myöhemmin.

Luvun 30.10. (Maaseudun kehittäminen) lakisääteiset määrärahat, sopimukset, sitoumukset ja valtuudet

Oheisessa taulukossa on tarkasteltu luvun 30.10. lakisääteisiä määrärahoja sekä sitä, miten sopimukset, sitoumukset ja valtuudet vaikuttavat määrärahan vuotuiseen tarpeeseen.

	Momentti 30.10.	Määräraha	Valtuus TAE24
40.	Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset	Määrärahan tarve määräytyy budjettivuoden ja aikaisempien vuosien valtuuksien nojalla tehdyistä avustuspäätöksistä aiheutuvista menoista. Avustuksen myöntäminen on harkinnanvaraista	Vuonna 2024 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien avustusten myöntämispäätöksiä 117 milj. eurolla. Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2023 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2024.
41.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki	Määrärahan tarve määräytyy budjettivuoden ja aikaisempien vuosien valtuuksien nojalla tehdyistä korkotukipäätöksistä aiheutuvista menoista. Toteutuva korkokanta vaikuttaa merkittävästi tarvittavaan määrärahaan. Rahalaitokset määrittelevät lainoitettavat kohteet.	Vuonna 2024 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 milj. euron lainapääomalle.
42.	Luopumistuet ja -eläkkeet	Määrärahan tarve muodostuu ennen vuotta 2019 tehtyjen ja budjettivuonna voimassa olevien sopimusten ja sitoumusten sekä niiden hoitokulujen perusteella.	Ei valtuutta.
43.	Eläinten hyvinvointikorvaukset	Budjettivuonna haettujen hyvinvointikorvausten määrä.	Ei valtuutta
50.	Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin	Harkinnanvarainen valtionavustus	Ei valtuutta.
51.	Porotalouden edistäminen	Harkinnanvarainen valtionavustus. Poroesteaitojen osalta valtioiden välisiin rajasopimuksiin ja kansalliseen lainsäädäntöön perustuvia velvoitteita.	Ei valtuutta.
54.	Hevostalouden edistäminen	Harkinnanvarainen valtionavustus	Ei valtuutta.
55.	Valtionavustus 4H-toimintaan	Harkinnanvarainen valtionavustus	Ei valtuutta.
63.	Maaseudun kehittäminen	Harkinnanvarainen valtionavustus	Ei valtuutta.
64.	EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen	Määrärahan tarve määräytyy budjettivuoden ja aikaisempien vuosien valtuuksien nojalla tehdyistä avustuspäätöksistä aiheutuvista menoista. Avustuksen myöntäminen on harkinnanvaraista	Vuonna 2024 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien hankkeiden myöntämispäätöksiä 157,18 milj. eurolla. Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2023 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2024.